

ORIGINAL ARTICLE

Presenting a Paradigmatic Model of Illegal Wildlife Trade from the Perspective of Stakeholders (Case Study: Fereydounkenar Wild Bird Market)

Amirali Boroumand¹ , *Azita Farashi²

1. M.Sc. Student in Environmental Education, Department of Environmental Planning, Management and Education, Graduate Faculty of Environment, University of Tehran, Tehran, Iran

2. Associate Professor, Department of Environment, Faculty of Natural Resources and Environment, Ferdowsi University of Mashhad, Mashhad, Iran

Correspondence:
Azita Farashi
Email: farashi@um.ac.ir

Received: 10.Nov.2023
Received in revised form: 9.Mar.2024
Accepted: 16.Apr.2024

How to cite:

Boroumand, A., & Farashi, A. (2025). Presenting a Paradigmatic Model of Illegal Wildlife Trade from the Perspective of Stakeholders (Case Study: Fereydounkenar Wild Bird Market). *Journal of Environmental Education and Sustainable Development*, 13(3), 47-67. (DOI: [10.30473/EE.2023.64667.2547](https://doi.org/10.30473/EE.2023.64667.2547))

ABSTRACT

The purpose of this research is to explain the phenomenon of “Illegal Wildlife Trade (IWT)” in the Fereydounkenar wild bird market from the perspective of stakeholders and to provide approaches to effectively address it. The research employed a qualitative approach using the “Grounded Theory” method. To achieve the most accurate depiction of reality, the six-chain stakeholder model—recognized as the most complex and mafia-like structure—was selected as the basis for the study. Semi-structured, in-depth interviews were conducted as the primary data collection tool, based on the criterion of “voluntariness” and aimed at achieving “maximum diversity” and “response saturation.” After transcribing the interviews, 104 open codes and 20 axial codes were identified. These were then categorized and condensed into selective codes, resulting in the presentation of the final paradigmatic model. The findings reveal that the contextual conditions for IWT include the formation of mafia networks, the confrontational approach of rangers toward hunters, and the lack of funding, facilities, and specialized personnel within the Department of Environment (DOE). Intervening conditions include local communities’ lack of awareness about the environmental impacts of illegal hunting and administrative corruption within the DOE. Causal conditions include poverty, class disparities and social discrimination, market demand, the existence of a widespread and low-risk black market, the erosion of environmental ethics, and the lack of cyber oversight. The proposed coping strategies are environmental education and awareness, participatory management of the environment and natural resources, revising ranger-hunter interaction protocols, diversifying the local economy through entrepreneurship, revising legal frameworks, and enhancing infrastructure for detection and seizure of wildlife shipments. The anticipated outcomes include environmental protection and the sustainability of natural resources, increased employment and livelihood security for local communities, redefining and revitalizing the identity of local populations, and reducing conflicts between stakeholders.

KEYWORDS

Illegal Wildlife Trade (IWT), Wildlife Trafficking, Biodiversity Extinction, Wet Market, Wild Bird Market.

«مقاله پژوهشی»

ارائه مدل پارادایمی تجارت غیرقانونی حیات‌وحش از منظر گروداران (مطالعه موردی: بازار پرندگان وحشی فریدون کنار)

امیرعلی برومند^۱، آرتینا فراشی^۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر تبیین پدیده «تجارت غیرقانونی حیات‌وحش» در بازار پرندگان وحشی فریدون کنار از منظر گروداران و ارائه رهیافتهایی جهت مقابله با آن با رویکرد کیفی به کمک روش «نظریه داده بنیاد» است. در راستای دستیابی به حقیقی‌ترین تصویر از واقعیت، الگوی ۶ زنجیره‌ای که پیچیده‌ترین و مافیایی‌ترین الگوی حاکم بر گروداران بود، مبنای مطالعه قرار گرفت. ابزار پژوهش مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته و ملاک مصاحبه «داوطلب بودن» و مبنای اشباع نظری دستیابی به «حداکثر تنوع» و «تکراری شدن پاسخ‌ها» با حضور نمایندگان از تمام گروه‌های گرودار اصلی بود. پس از مکتوب‌سازی مصاحبه‌ها، ۱۰۴ کد باز و ۲۰ کد محوری احصا شد. سپس کدهای محوری در قالب کدهای گزینشی مقوله‌بندی، فشرده‌سازی و به ارائه مدل پارادایمی نهایی انجامید. نتایج حاکی از آن است که شرایط زمینه‌ای تجارت غیرقانونی حیات‌وحش در بازار پرندگان وحشی فریدون کنار، «شکل‌گیری شبکه مافیایی»، «برخورد قهری محیط‌بانان با شکارچیان» و «کمبود بودجه، امکانات و نیروهای متخصص در سازمان حفاظت محیط‌زیست» است. شرایط مداخله‌گر «ناآگاهی جوامع محلی از آثار محیط‌زیستی شکار غیرمجاز» و «فساد اداری در سازمان حفاظت محیط‌زیست»، شرایط علی، «فقر و گرانی»، «اختلاف طبقات و تبعیض اجتماعی»، «تقاضای بازار، بازار سیاه گسترده و کم‌ریسک»، «کم‌رنگ شدن اخلاق محیط‌زیستی» و «نبود نظارت بر فضای سایبر» است. راهبردهای مقابله «آموزش و فرهنگ‌پروری»، «مدیریت مشارکتی محیط‌زیست و منابع طبیعی»، «بازنگری در نوع مواجهه محیط‌بانان با شکارچیان»، «تنوع‌بخشی به اقتصاد جامعه محلی و کارآفرینی»، «بازنگری در قوانین» و «فراهم‌سازی زیرساخت‌های نوین شناسایی و ضبط محموله‌ها» و پیامدهای مقابله، «حفاظت از محیط‌زیست و پایداری منابع طبیعی»، «اشتغال‌زایی و تأمین پایدار معیشت جوامع محلی»، «بازتعریف و احیای هویت جوامع محلی» و «کاهش تضادها و تعارضات گروداران با محیط‌بانان» است.

واژه‌های کلیدی

تجارت غیرقانونی حیات‌وحش، قاچاق حیات‌وحش، انقراض تنوع‌زیستی، بازار مرطوب، بازار پرندگان وحشی.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش محیط‌زیست، گروه برنامه‌ریزی، مدیریت و آموزش محیط‌زیست، دانشکده تحصیلات تکمیلی محیط‌زیست، دانشگاه تهران، تهران، ایران
۲. دانشیار، گروه محیط‌زیست، دانشکده منابع طبیعی و محیط‌زیست، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران

نویسنده مسئول:

آرتینا فراشی

رایانامه: farashi@um.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۱۹

تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۲/۱۹

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۱/۲۸

استناد به این مقاله:

برومند، امیرعلی. و فراشی، آرتینا. (۱۴۰۴). ارائه مدل پارادایمی تجارت غیرقانونی حیات‌وحش از منظر گروداران (مطالعه موردی: بازار پرندگان وحشی فریدون کنار)، فصلنامه علمی آموزش محیط زیست و توسعه پایدار، ۱۳(۳)، ۶۷-۴۷ (DOI: [10.30473/EE.2023.64667.2547](https://doi.org/10.30473/EE.2023.64667.2547))

مقدمه

شکار و تجارت حیات‌وحش پیشینه‌ای به درازای تاریخ تمدن‌های بشری از جمله ایران باستان دارد (Malekian & Hemami, 2011; Hughes, 2003; Van Uhm, 2016). با این وجود در هیچ برهه‌ای از تاریخ، تجارت گونه‌های وحشی و متعلقات آن دامنه‌ی اقتصادی، اجتماعی و محیط‌زیستی دوران معاصر را نداشته است (Milner-Gulland, 2018). بنا بر اعلان رسمی سازمان ملل United Nations Office on Drugs and Crime, (2016) رشد افسارگسیخته کنونی، ریشه در مجموعه‌ای پیچیده و درهم‌تنیده از جمله افزایش آشکار تقاضا و گسترش غیرقانونی بازار این محصولات برای مصارف غذایی، دارویی، زیورآلات و مقاصد مختلف دیگر دارد (t Sas-Rolfes et al., 2019; Boroumand & farashi, 2020; Crespo-Gascón et al., 2022) و طیف گسترده‌ای از تبعات همچون برهم خوردن تعادل اکولوژی، از دست دادن گسترده تنوع‌زیستی و شیوع بیماری‌های مختلف از جمله همه‌گیری کرونا را نیز در پی داشته است (Di Minin et al., 2022; Roe et al., 2021; Lucas, 2022; Oyanedel et al., 2020).

روند رو به رشد تجارت غیرقانونی حیات‌وحش در سطح بین‌المللی باعث شده تا صاحب‌نظران با تخصص‌های مختلف همچون زیست‌شناسی حفاظت، اقتصاد (Fischer, 2010)، علوم سیاسی (Brown, 2017)، حقوق (Wandesforde-Smith, 2016) و جرم‌شناسی (Kurland et al., 2017) به این موضوع بپردازند و سعی در ارائه‌ی رهیافت‌هایی جهت برنامه‌ریزی و مدیریت آن داشته باشند.

در ایران، شکار بی‌رویه و بهره‌برداری بیش‌ازحد منابع حیات‌وحش منجر به تشکیل دستگاهی مستقل به نام کانون شکار ایران در سال ۱۳۳۵ شد. در سال ۱۳۴۶ در پی تصویب قانون شکار و صید، سازمان شکاربانی و نظارت بر صید جایگزین کانون فوق شد. بر اساس قانون اخیر، سازمان شکاربانی و نظارت بر صید، مرکب از وزیران کشاورزی، دارایی، جنگ و شش نفر از اشخاص باصلاحیت بود. بر اساس ماده ۶ قانون فوق، وظایف سازمان شکاربانی و نظارت بر صید از محدوده نظارت و اجرای مقررات ناظر بر شکار فراتر رفت و امور تحقیقاتی، آموزشی و ترویجی مربوط به حیات‌وحش کشور را نیز در بر گرفت. در سال ۱۳۵۰ نام سازمان شکاربانی و نظارت بر صید به سازمان حفاظت محیط‌زیست و نام شورای عالی شکاربانی و نظارت بر صید به شورای عالی حفاظت

محیط‌زیست تبدیل شد و امور محیط‌زیستی از جمله پیشگیری از اقدام‌های زیان‌بار برای تعادل و تناسب محیط‌زیست نیز به اختیارات قبلی آن افزوده شد. در سال ۱۳۵۳ با تصویب قانون حفاظت و بهسازی محیط‌زیست در ۲۱ ماده، این سازمان از اختیارات قانونی تازه‌ای بهره‌مند و از نظر تشکیلاتی نیز تاندازه‌ای از ابعاد و کیفیت سازگار با ضرورت‌های برنامه‌های رشد و توسعه برخوردار شد (Malekian & Hemami, 2011). مرور صورت گرفته در پژوهش حاضر نتوانست در اسناد رسمی منتشرشده، به آمار رسمی و گزارش ملی جامعی در خصوص حجم، گروداران محلی و فرامحلی و کم و کیف اجرای قوانین و مقررات مقابله با تجارت غیرقانونی حیات‌وحش در کشور از سوی سازمان حفاظت محیط‌زیست دست یابد. همچنین مرور منابع صورت گرفته به مطالعه‌ی علمی که بر پدیده تجارت قانونی یا غیرقانونی حیات‌وحش در کشور تمرکز شده باشد، دست نیافت. لذا اهمیت جستار حاضر، به‌عنوان یکی از نخستین پژوهش‌های ایرانی که به‌طور مستقیم و مستقل به بررسی تجارت غیرقانونی در کشور می‌پردازد در ارائه‌ی سیمایی مبتنی بر واقعیت، روییده از بتن گروه‌های گرودار تجارت غیرقانونی حیات‌وحش و بافت و بستر ایرانی است.

با استناد به آمارهای رسمی پراکنده‌ای که از کم و کیف قاچاق حیات‌وحش و بازارهای مرطوب کشور ارائه می‌شود، همچنین با تکیه بر مشاهدات میدانی و اعلان منابع غیررسمی به جز ورود و خروج قاچاق حیات‌وحش از مرزهای خاکی کشور، یکی از مراکز اصلی قاچاق و خریدوفروش داخلی پرندگان، بازارهای پرندگان در شهرهای شمالی کشور، به‌خصوص بازار پرندگان وحشی فریدون‌کنار است. این بازار در استان مازندران، شهر فریدون‌کنار، بلوار شهید نامجو، مقابله کوچه غدیر ۴ واقع شده و از مقاصد اصلی پرندگانی است که از بندر ترکمن تا تالش شکار می‌شوند. تجارت حیات‌وحش در این بازار به‌صورت زنده یا مرده برای خوردن، تاکسیدرمی کردن و نگهداری در مراکز غیرمجاز و منازل شخصی انجام می‌شود. آمار نامعلوم پرندگانی که در این بازار خریدوفروش می‌شوند، منطقه را از دید فعالان محیط‌زیست به «سیاه‌چاله پرندگان» تبدیل کرده است. این منطقه از کشور، در فصل مهاجرت، میزبان میلیون‌ها بال‌پرنده مهاجر است و از این رو از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. با این حال شکار پرندگان به روش‌های غیراخلاقی و گسترده نظیر نصب تورهای هوایی در مسیر پرواز پرنده‌ها که در تاریکی هوا به هیچ پرنده‌ای اجازه عبور نمی‌دهد، غرق کردن بخشی از زمین‌ها با نام دامگاه و جذب پرندگان با پخش

روش‌شناسی پژوهش

هدف پژوهش حاضر، تبیین پدیدار «تجارت غیرقانونی حیات وحش» در بازار پرندگان وحشی فریدون‌کنار از منظر گروداران (Kolahi, 2021) و ارائه رهیافت‌هایی جهت مقابله آن با رویکرد کیفی به کمک روش «نظریه داده بنیاد» است. بررسی‌های میدانی پژوهش حاضر نشان داد ۴ الگوی کلی بر شبکه نقش‌آفرینان و گروداران محلی و فرامحلی تجارت غیرقانونی حیات وحش در بازار پرندگان فریدون‌کنار حاکم است که در راستای دستیابی به واقعی‌ترین تصویر از واقعیت، الگوی ۶ زنجیره‌ای که پیچیده‌ترین و مافیایی‌ترین الگوی حاکم بود، مبنای تعیین جامعه مورد مطالعه قرار گرفت (شکل ۱).

صدای ضبط‌شده پرنده، عملاً منجر به نسل‌کشی در این منطقه شده است.

در پژوهش حاضر، پس از مرور ادبیات و پیشینه نظری، تلاش گردید به کمک روش «نظریه داده بنیاد»، از طریق انجام مصاحبه‌های عمیق نیمه‌ساختاریافته با گروداران اصلی تجارت پرندگان وحشی فریدون‌کنار، یعنی گروه‌های خریداران، شکارچیان، دلالان، فروشندگان و خریداران «تجارت غیرقانونی حیات وحش»، به‌عنوان پدیدار هسته، تبیین و مدل پارادایمی آن حاوی مجموعه عوامل زمینه‌ای، مداخله‌گر و علی، راهبردها و پیامدهای مقابله آن ارائه شود. اهمیت جستار حاضر به‌عنوان آغازگر گفت‌وگویی نو، دست‌کم در زبان فارسی، در کاربست نگاهی جامع به مفهوم «تجارت حیات وحش» است.

شکل ۱. الگوهای گروداران محلی و فرامحلی تجارت غیرقانونی حیات وحش در بازار پرندگان وحشی فریدون‌کنار

Figure 1. Patterns of Local and Extra-Local Stakeholders of Illegal Wildlife Trade in Fereydounkenar Wild Bird Market

نشد و این نشان‌دهنده اشباع اطلاعات بود، اما برای اطمینان بیشتر، ۳ مصاحبه دیگر نیز انجام شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها با مقایسه دائمی و هم‌زمان صورت گرفت. متن مصاحبه‌ها، بارها خوانده شد تا درک کلی از داده‌ها به دست آید. در این مرحله، صحبت‌های مصاحبه‌شوندگان به کدهای باز تبدیل شد. سپس کدهای باز هم‌سنخ مشخص و در یک طبقه کد محوری قرار داده شدند. هر گروه با استفاده از مشخصات محتوای کلمات و بر اساس تطبیق با داده‌های نظری و طرح اولیه‌ای که طراحی شده بود، طبقه‌بندی شدند. طبقات دارای جان‌مایه و روح مشابه درونی بودند. درنهایت، خلاصه‌سازی تا آنجا که معقول و امکان‌پذیر بود، ادامه یافت.

در گام پایانی در راستای ارائه‌ی مدل پارادایمی، کدهای محوری در قالب کدهای گزینشی طبقه‌بندی شدند. برای ارزیابی و افزایش روایی و پایایی که برای استحکام علمی یافته‌ها ضروری است، به اقتضای روش، از درگیری دائمی و مستمر استفاده شد. در طول مطالعه از روش‌هایی مثل، رفت‌وبرگشت‌های مکرر و بازنگری شرکت‌کنندگان، برای تأیید صحت داده‌ها و مفاهیم محوری استخراج‌شده، استفاده شد و هر جا نیاز بود تغییراتی صورت گرفت و اصلاحات انجام شد.

افراد درگیر در این بازار شامل شکارچیان، دلالان، فروشندگان کلان و خرد و خریداران می‌شدند. مهم‌ترین چالش روش‌شناختی پژوهش حاضر ورود به درون جوامع به‌شدت محافظه‌کار بهره‌بردار در این بازار بود. شکارچیان به دلیل تضاد و تعارضاتی که با اداره‌ی محیط‌زیست در شهرستان داشتند به‌شدت از افراد غریبه می‌ترسیدند و نسبت به آنان محافظه‌کارانه و حتی خشونت‌آمیز رفتار می‌کردند. در این مطالعه چندین بار در روزها و ساعت‌های متخلف به بازار مراجعه و تلاش شد با گروه‌های مختلف درگیر مصاحبه شود. برخی از مراجعات موفقیت‌آمیز و بدون جلب‌توجه صورت گرفت اما برخی از مراجعات توجه شکارچیان و دلالان را جلب کرد و ضمن برانگیختن شک آن‌ها به حضور غیرعادی و طولانی‌مدت پژوهشگر، منجر به تهدید، درگیری لفظی و درگیری فیزیکی برای ترساندن و دور نگه‌داشتن پژوهشگران از فضای بازار شد، اما نهایتاً با عزم محققان و تلاش شبانه‌روزی روند مصاحبه‌ها و جمع‌آوری داده‌ها تکمیل شد.

یافته‌های پژوهش

آمار توصیفی پاسخ‌دهندگان نشان می‌دهد از میان ۱۸ تن مصاحبه‌شونده، ۱۴ نفر را مردان و ۴ نفر را زنان تشکیل

مهم‌ترین ابزار این پژوهش مصاحبه بود. مصاحبه‌ها به شکل نیمه ساختاریافته و عمیق پیش‌بینی شد. با توجه به حساسیت موضوع، پیش‌فرض مصاحبه‌ها، مشاهده عمیق و ثبت تمام نکات خاص بود، در ادامه مصاحبه‌شوندگان بدون قرار قبلی، کاملاً غیررسمی و فقط یک‌بار، مصاحبه شدند و هر مصاحبه بین ۳۰ تا ۶۰ دقیقه به طول انجامید. نمونه سؤال‌های اولیه مصاحبه بیشتر توسط مصاحبه‌گر تنظیم و بارها بازبینی و تدقیق شده بود، به مصاحبه‌شوندگان اطمینان داده شد که هویت آن‌ها کاملاً محرمانه باقی می‌ماند و هر زمان از مصاحبه یا پس از مصاحبه از ادامه همکاری منصرف شدند از اطلاعات داده‌شده استفاده نخواهد شد.

سعی می‌شد در شروع هر مصاحبه، به مصاحبه‌شونده تفهیم شود هیچ پاسخ درست یا غلطی به این سؤالات وجود ندارد و بیان افکار آنان در فضایی کاملاً غیررسمی و غیرپلیسی، کمک خواهد کرد تا آنچه به‌عنوان یک گروه‌دار در این حوزه فکر می‌کنند، توسط پژوهشگران درک و صورت‌بندی علمی شود. برای جلب اعتماد مصاحبه‌شوندگان و همچنین جلب رضایت آن‌ها جهت انجام فرایند گفت‌وگو، ابتدا از سوی پژوهشگر اخلاقاً تعهد داده می‌شد که صدای ضبط‌شده مصاحبه‌ها پس از پیاده‌سازی پاک می‌شود، از صورت، محموله و غرفه آن‌ها عکس‌برداری نمی‌شود و از هرگونه فیلم‌برداری نیز پرهیز می‌شود. همچنین از آن‌ها خواسته شد اگر سؤالی را نخواستند پاسخ ندهند، هر زمان لازم بود، مصاحبه را متوقف کنند. در پایان نیز مجدد تعهد داده می‌شد که اطلاعات مصاحبه کاملاً خصوصی و محرمانه باقی می‌ماند و به‌جز پژوهشگران و داوران، این اطلاعات با هویت حقیقی یا حقوقی مصاحبه‌شوندگان به رویت هیچ‌کس، خصوصاً پلیس، محیط‌بانی و یگان حفاظت محیط‌زیست، نمی‌رسد.

با توجه به ماهیت پژوهش، سؤال‌های اولیه و سؤال‌های پشتیبان، طراحی شد. در مرحله اول روش دلفی، با ۱۴ نفر به‌صورت حضوری و ۴ نفر که خارج از بازار بودند به‌صورت تلفنی، مصاحبه عمیق و نیمه ساختاریافته، انجام شد. متن کامل مصاحبه‌ها ضبط، پیاده‌سازی و سپس بنا بر تعهد داده‌شده، پاک شد. محور سؤال‌های مصاحبه‌ها، دانش، تجربه، نیازها، انتظارات، مشاهدات و انتظارات گروه‌دار بود. ابتدا با یک سؤال کلی آغاز و سپس به‌منظور دست‌یابی به اطلاعات بیشتر و روشن شدن موضوع، سؤال‌های پیگیری‌کننده نیز پرسیده می‌شد که پاسخ‌های مشارکت‌کنندگان هدایت‌گر و تعیین‌کننده مسیر مصاحبه بود. پس از ۱۵ مصاحبه اطلاعات جدیدی مطرح

فروشنده کلی، ۱۷ فروشنده جزئی و ۱۱ مشاغل آزاد تشکیل دادند.

پس از انجام مصاحبه‌ها، پیاده‌سازی کلمه به کلمه اظهارات مصاحبه‌شوندگان، با خردکردن و مشخص کردن مفاهیم به کدهای معنایی صورت گرفت. سپس مقوله‌های دارای همپوشانی با یکدیگر، در زیر مقوله محوری گنجانده شدند. در پایان و در مرحله کدگذاری گزینشی، خط مشترک تمام مفاهیم برای یافتن هسته تحلیل، رصد شد و در نهایت، مقوله‌ای که توانایی پوشش تمام مفاهیم ظهور یافته را داشت، به منزله مقوله هسته استنتاج شد. یافته‌ها در این بخش به احصا ۱۰۴ کد باز منجر شد. کد باز با یکدیگر مقایسه شدند و کدهای مشابه در یک طبقه قرار گرفتند. بدین ترتیب خوشه‌هایی با مفاهیم جامع به شرح جدول ۱ تشکیل شدند و نهایتاً ذیل کدهای گزینشی کلان مقوله سازی شدند.

می‌دادند. از این رو، از نقطه نظر جنسیت مردان عمده مصاحبه‌شوندگان بودند چرا که محیط بازار پرندگان وحشی یک محیط کاملاً مردانه بود. توزیع سن پاسخ‌دهندگان در بازه ۲۲ تا ۱۸ سال ۱۱ درصد، ۲۲ تا ۲۶ سال ۱۶ درصد، ۲۶ تا ۳۲ سال ۵ درصد، ۳۲ تا ۳۶ سال ۱۷ درصد و بالای ۳۶ سال ۵۰ درصد بود. این مسئله نیز نشان می‌دهد عمده مصاحبه‌شوندگان بالای ۳۶ سال سن داشتند.

از نقطه نظر تحصیلات، اغلب پاسخ‌دهندگان با ۴۴ درصد دیپلم بودند و بقیه، ۲۸ درصد زیر دیپلم، ۱۸ درصد دانش‌آموخته کارشناسی و ۱۱ درصد دانشجوی کارشناسی بودند. این موضوع نشان از سطح عمومی پایین تحصیلات در میان افراد مصاحبه‌شونده بود. از نظر شغلی، اغلب پاسخ‌دهندگان با ۳۹ درصد دلال بودند و بقیه را ۱۷ درصد شکارچی، ۱۷ درصد

جدول ۱. کدهای باز، محوری و گزینشی پژوهش حاضر (یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱)

Table 1. Open, Axial and Selective Codes of the Current Research (Research Findings, 2023)

کدهای گزینشی Selective codes	کدهای محوری Axial codes	کدهای باز Open codes
		انحصار خریدوفروش عمده تنها در دست سه خریدار اصلی Wholesale monopoly in the hands of only three main buyers
		ترور شخصیت هرگونه شخص حقیقی و حقوقی که قصد بر هم زدن نظم کنونی بازار را داشته باشد توسط سه خریدار عمده Character assassination of any individual or entity attempting to disrupt the current market order by the three major buyers
	شکل‌گیری شبکه مافیایی شکار غیرقانونی Formation of poaching mafia network	تهدید و ارباب اختلال‌گران در نظم دادوستدهای بازار Threats and intimidation of disruptors in the order of market transactions
		استفاده از روابط خانوادگی در حاکم کردن جو مافیایی بر بازار Using family relationships to rule the mafia atmosphere in the market
		عدم برقراری گفت‌وگو سازنده میان شکارچیان و محیط‌بانان Lack of constructive dialogue between hunters and rangers
		بالا گرفتن سطح خصومت میان شکارچیان و محیط‌بانان Raising the level of hostility between hunters and rangers
شرایط زمینه‌ای Context condition	برخورد قهری محیط‌بانان با شکارچیان Forced encounter of rangers with hunters	رفتار دستوری، آمرانه و قهری محیط‌بانان با شکارچیان Commanding, authoritarian, and coercive behavior of rangers toward hunters
		دستگیری مکرر شکارچیان توسط محیط‌بانان Frequent arrest of hunters by rangers
		توهین لفظی و تحقیر شکارچیان توسط محیط‌بانان Verbal insult and humiliation of hunters by rangers
		انجام رفتارهای تلافی‌جویانه با هدف انتقام‌گیری توسط طرفین محیط‌بانی و شکارچیان Engaging in retaliatory behavior for revenge by both rangers and hunters
	کمبود بودجه، امکانات و نیروهای متخصص در سازمان حفاظت محیط‌زیست Lack of funds, facilities and expert staff in the	کمبود بودجه و منابع مالی جهت تجهیز نیروهای سازمانی در راستای مقابله با قاچاقچیان و شبکه‌های مافیایی Lack of funds and financial resources to equip organizational forces to deal with smugglers and mafia networks
		کمبود تجهیزات و امکانات نظیر جلیقه، اسلحه، دوربین و... در راستای مقابله با قاچاقچیان و شبکه‌های مافیایی Lack of equipment and facilities such as vests, guns, cameras, etc. in order to

کدهای گزینشی Selective codes	کدهای محوری Axial codes	کدهای باز Open codes
	Environmental Protection Organization	<p>deal with smugglers and mafia networks</p> <p>کمبود نیروهای محیط‌بان و ستادی جهت مقابله فعال با قاچاق حیات‌وحش</p> <p>Lack of environmental protection forces and headquarters to actively deal with wildlife trafficking</p> <p>نبود بسترهای آموزش ضمن خدمت نیروهای متخصص در بدنه سازمان حفاظت محیط‌زیست</p> <p>Lack of in-service training platforms for expert personnel within the Environmental Protection Organization</p> <p>نبود امکان و بستر انتقال تجربیات جهانی نظیر فرصت‌های شرکت در دوره‌های آموزشی برای بازآموزی نیروهای متخصص در سازمان حفاظت محیط‌زیست</p> <p>Lack of opportunities and platforms to transfer global experience, such as participating in training courses for the retraining of specialists in the Environmental Protection Organization.</p>
		<p>ناآگاهی جامعه محلی از تأثیر شکار بر انقراض تنوع‌زیستی</p> <p>Ignorance of the local community about the impact of hunting on the extinction of biodiversity</p> <p>ناآگاهی جامعه محلی از تأثیرات درازمدت شکار فراتر از ظرفیت برد بر ناپایداری منابع حیات‌وحش</p> <p>Ignorance of the local community about the long-term effects of overfishing on the instability of wildlife resources</p> <p>ناآگاهی جامعه محلی از تأثیرات درازمدت شکار فراتر از ظرفیت برد بر کاهش توان اراضی کشاورزی و مرتعی منطقه</p> <p>The ignorance of the local community about the long-term effects of hunting beyond the range capacity on the reduction of the capacity of agricultural lands and pastures in the region</p> <p>ناآگاهی جامعه محلی از تأثیرات درازمدت شکار فراتر از ظرفیت برد بر فروپاشی اکوسیستم‌های طبیعی منطقه خاصه جنگل‌ها و تالاب‌های منطقه</p> <p>The ignorance of the local community about the long-term effects of hunting beyond the range capacity on the collapse of the natural ecosystems of the region, especially the forests and wetlands of the region.</p> <p>ناآگاهی جامعه محلی از تأثیرات درازمدت شکار فراتر از ظرفیت برد بر نابودی امکانات بالقوه و بالفعل گردشگری منطقه</p> <p>Ignorance of the local community about the long-term effects of hunting beyond the range capacity on the destruction of potential and actual tourism facilities in the region</p> <p>ناآگاهی جامعه محلی از تأثیرات درازمدت شکار فراتر از ظرفیت برد بر تشدید بیماری‌های دارای منشأ حیوانی</p> <p>Ignorance of the local community about the long-term effects of hunting beyond the range capacity on the intensification of zoonotic diseases</p> <p>ناآگاهی جامعه محلی از تأثیرات درازمدت شکار بر ترویج خشونت</p> <p>Ignorance of the local community about the long-term effects of hunting on the promotion of violence</p> <p>ناآگاهی جامعه محلی از شبکه‌ی قدرتمند و پیچیده‌ی مافیای شکار و قاچاق حیات‌وحش</p> <p>Ignorance of the local community about the powerful and complex network of wildlife hunting and trafficking mafias</p> <p>ناآگاهی جامعه محلی از حقوق محیط‌زیستی‌شان در قبال حیات جانوری منطقه</p> <p>Ignorance of the local community about their environmental rights towards the animal life of the region</p>
شرایط مداخله‌گر Intervening conditions	<p>ناآگاهی از آثار محیط‌زیستی شکار غیرمجاز در جوامع محلی</p> <p>Ignorance of the environmental effects of illegal hunting in local communities</p>	<p>فساد و رانت در درخواست ارائه‌ی جواز شکار</p> <p>Corruption and favoritism in the issuance of hunting licenses</p> <p>رواج رشوه‌گیری و حق‌السکوت جهت سکوت در برابر تخلفات شکار</p> <p>The prevalence of bribery and the right to remain silent against hunting violations</p> <p>ترجیح روابط بر ضوابط و خوباشوند سالاری در ارائه‌ی امتیازهای شکار</p> <p>Preference of relationships over rules and nepotism in providing hunting</p>
	فساد اداری در سازمان حفاظت محیط‌زیست Administrative corruption in the department of Environmental	

کدهای باز Open codes	کدهای محوری Axial codes	کدهای گزینشی Selective codes
کم کاری و وقت‌گذرانی در ادارات و پاسگاه‌ها Negligence and idleness in offices and checkpoints گزارش مأموریت کاذب توسط مأمورین اجرایی Filing false mission reports by enforcement officers چشم‌پوشی بر تخلفات در حین بازدیدهای میدانی و مأموریت‌ها Ignoring violations during field visits and missions فساد در شناسایی و مبارزه با قانون‌شکنی حوزه شکار Corruption in the identification and enforcement against illegal hunting فساد مالی (ارتشاء، اختلاس، فساد در خرید بخش دولتی از بخش خصوصی، فساد در قراردادهای مالیاتی) Financial corruption (embezzlement and corruption in the purchase of the public sector from the private sector, corruption in contracts, tax corruption)		
افزایش قیمت مواد غذایی و گران شدن هزینه‌های خوراکی خانوار و تشدید فقر The increase in food prices and the increase in household food costs and the aggravation of poverty افزایش هزینه‌های مسکن، آب، فاضلاب، سوخت و روشنایی خانوار و تشدید فقر Increase in the cost of housing, water, sewage, fuel and household lighting and intensifying poverty افزایش هزینه‌های بهداشتی و درمانی خانوار، کاهش مسئولیت‌پذیری بیمه‌ها و تشدید فقر Increasing household health and medical expenses, reducing the responsibility of insurances and aggravating poverty افزایش هزینه‌های آموزش، کاهش امکانات دولتی تحصیل خانوار و تشدید فقر Increase in education costs, decrease in government facilities for family education and increase poverty افزایش نرخ تورم و کاهش توان خرید خانوار An increase in the inflation rate and a decrease in household purchasing power	فقر و گرانی Poverty and expensiveness	
تبعیض در امکان شکار برای ثروتمندان غیربومی و محدودیت برای بومیان ذی‌حق Discrimination in the possibility of hunting for rich non-natives and restrictions for entitled natives رکود فعالیت‌های اقتصادی و ایجاد انحصار در موقعیت‌های اقتصادی-اجتماعی محلی Stagnation of economic activities and creation of monopoly in local socio-economic situations تشدید بی‌کاری و گسترش تبعیض در ارائه مجوزها و بسترهای اشتغال و کارآفرینی Aggravation of unemployment and the spread of discrimination in the provision of licenses and platforms for employment and entrepreneurship تبعیض در استخدام و به‌کارگیری نیروهای بومی در موقعیت‌های دولتی Discrimination in hiring and employing native forces in government positions تبعیض در ارائه مجوز فعالیت و پروانه‌های بهره‌برداری به مردم محلی Discrimination in providing activity licenses and exploitation licenses to local people تبعیض در تعیین حقوق، دستمزد و مزایای افراد محلی و غیرمحلی Discrimination in setting salaries, wages, and benefits between local and non-local people	تبعیض اجتماعی Social discrimination	شرایط علی Causal conditions
تقاضای گردشگران برای خرید و مصرف گوشت شکار Tourist demand for purchasing and consuming game meat امکان عرضه گسترده، کم‌ریسک و پرسود گوشت شکار The possibility of widely supplying game meat with low risk and high profit نبود پایش و نظارت از سوی اداره کل و یگان حفاظت محیط‌زیست استان Lack of monitoring and supervision by the general administration and environmental protection unit of the province تقاضای گوشت شکار در سایر شهرها و استان‌ها و امکان ارسال گسترده این محصولات به سایر مقاصد	تقاضای بازار و بازار سیاه گسترده و کم‌ریسک Wide and low-risk market demand and black market	

کدهای گزینشی Selective codes	کدهای محوری Axial codes	کدهای باز Open codes
		Demand for game meat in other cities and provinces and the possibility of extensive distribution to other destinations
		اخلاق محیط‌زیستی و رعایت حقوق حیوانات از اولویت‌های مردم و مسئولین خارج شده Environmental ethics and animal rights are no longer a priority for the public and officials
	کمرنگ شدن اخلاق محیط‌زیستی The fading of environmental ethics	جانشین شدن توجیه‌های صرفاً اقتصادی به جای نگرش‌های اخلاقی در قاچاق حیات‌وحش Replacement of moral attitudes with purely economic justifications in wildlife trafficking نگاه ابزاری و کالایی به حیات‌وحش A utilitarian and commodified view of wildlife سیطره و ترویج نگرش‌های انسان‌محوری و تجمل‌گرایی بر روابط اجتماعی Dominance and promotion of anthropocentric and consumerist attitudes in social relations
		امکان ساخت هویت جعلی در فضای مجازی و خریدوفروش حیات‌وحش The possibility of creating fake identities in cyberspace for wildlife trade نبود نظارت کافی بر فضاها و سایبری از سوی نهادهای پلیسی و امنیتی در حوزه محیط‌زیست و منابع طبیعی Lack of sufficient monitoring of cyber spaces by police and security institutions in the field of environment and natural resources
	نبود نظارت بر فضای سایبر Lack of monitoring of cyber space	خلأهای جرم‌انگاری تجارت حیات‌وحش در فضای مجازی The gaps in the criminalization of wildlife trade in cyberspace نبود جرایم بازدارنده جهت مقابله با پدیده قاچاق و تجارت حیات‌وحش در بستر سایبری Lack of deterrent laws to combat wildlife trafficking and trade on digital platforms
		آموزش مستقیم جوامع محلی در خصوص پیامدهای شکار غیرقانونی Directly educating local communities about the consequences of poaching اطلاع‌رسانی عمومی و ترویج غیرمستقیم پیامدهای شکار غیرقانونی در سطح شهر Public awareness and indirect promotion of the consequences of illegal hunting within urban areas برگزاری برنامه‌های آموزش میدانی و کاربردی در خصوص آثار و تبعات شکار و قاچاق حیات‌وحش جهت تنویر افکار عمومی Conducting practical and field training programs regarding the effects and consequences of wildlife hunting and trafficking to enlighten public opinion
	آموزش و فرهنگ‌پروری Education and Cultivation	اولویت‌دهی به آموزش کتاب «انسان و محیط‌زیست» برای دانش‌آموزان پایه یازدهم Prioritizing the teaching of the book "Man and Environment" for 11th grade students برگزار نشست‌های پرسش و پاسخ با جوامع محلی در هیات‌ها، مساجد و شوراهای محلات Holding Q&A sessions with local communities in religious and community gatherings آموزش شکارچیان و ترویج اخلاق و مرام شکارچی‌گری دوستدار محیط‌زیست Educating hunters and promoting environmentally conscious hunting ethics
	راهبردها Strategies	تغییر پارادایم در رویکرد مدیریتی سازمان حفاظت محیط‌زیست از مدیریت بالا به پایین به رویکرد مشارکتی و پایین به بالا Paradigm-shift in the management approach of Environmental Protection Organization from top-down management to participatory and bottom-up approach استفاده از مشارکت‌ها و حمایت مادی و معنوی نهادهای ملی، منطقه‌ای و بین‌المللی حامی محیط‌زیست و به‌خصوص تنوع زیستی Using the contributions and material and spiritual support of national, regional and international organizations that support the environment and especially biodiversity بسیج عمومی منابع انسانی و اقتصادی در راستای مقابله فعال با شکار غیرقانونی
	مدیریت مشارکتی محیط‌زیست و منابع طبیعی Participatory management of environment and natural resources	

کدهای باز Open codes	کدهای محوری Axial codes	کدهای گزینشی Selective codes
General mobilization of human and economic resources in order to actively deal with illegal hunting استفاده از ظرفیت نظارت عمومی جهت مقابله با شکار غیرقانونی Using the capacity of public surveillance to deal with illegal hunting استفاده از ظرفیت مذهبی «امر به معروف و نهی از منکر» جهت مقابله با شکار غیرقانونی Utilizing the religious principle of "enjoining good and forbidding evil" to combat illegal hunting استفاده از ظرفیت سازمان‌های مردم‌نهاد و گروه‌های دیده‌بان داوطلب جهت مقابله با شکار غیرقانونی Using the capacity of non-governmental organizations and volunteer monitoring groups to deal with illegal hunting بهره‌گیری از توان مشارکتی محیط‌بانان داوطلب جهت مقابله با شکار غیرقانونی Taking advantage of the collaborative power of volunteer environmentalists to deal with illegal hunting استفاده از ظرفیت بسیج فعالین فضای مجازی جهت مقابله با تجارت گوشت و محصولات شکار غیرقانونی در بستر سایبری Using the mobilization capacity of cyberspace activists to deal with the trade of meat and illegal hunting products on the cyber platform		
تلاش برای ایجاد بستر گفت‌وگو، تعامل و مدارا میان محیط‌بانان با شکارچیان Trying to create a platform for dialogue, interaction and tolerance between environmentalists and hunters ایجاد بستر آموزش محیط‌بانان به شکارچیان داوطلب جهت حفاظت و حراست داوطلبانه از شبکه مناطق تحت حفاظت Creating a platform for training environmentalists to volunteer hunters for voluntary protection and protection of the network of protected areas ایجاد باشگاه‌ها و انجمن‌های تعاملی جهت تشویق شکارچیان به گردشگری گسترده نظیر عکاسی حیات وحش و پرندنگری Creating interactive clubs and associations to encourage hunters to extensive tourism such as wildlife photography and bird watching. ارائه خدمات روانشناسی به شکارچیان نمایش‌دهنده اعمال افراطی و مروج رفتارهای خشونت‌آمیز Providing psychological services to predators who exhibit extreme acts promoting violent behaviour	بازنگری در نوع مواجهه محیط‌بانان با شکارچیان Reviewing the type of encounter between rangers and hunters	
حمایت از گردشگری دوستدار محیط‌زیست و اکوتوریسم در مقیاس محلی Supporting environmentally friendly tourism and ecotourism on a local scale تسهیل اعطای مجوزهای کسب‌وکارهای سبز به مردم محلی Facilitating the granting of green business licenses to local people تسهیل منافع حاصل از حفاظت با مردم محلی Sharing the benefits of conservation with local people اعطای وام‌های کم‌بهره و بلاعوض به مردم محلی در راستای کارآفرینی و جایگزینی درآمدهای حاصل از شکار و تجارت غیرقانونی با فرصت‌های اقتصادی بالقوه Granting low-interest and free loans to local people in line with entrepreneurship and replacing the income from hunting and illegal trade with potential economic opportunities.	تنوع‌بخشی به اقتصاد جامعه محلی و کارآفرینی Diversification of local community economy and entrepreneurship	
عدم بازدارندگی قوانین تنبیهی موجود Lack of deterrence of existing penal laws عدم وجود قوانین تشویقی برای کنار گذاشتن شکار توسط شکارچیان Absence of incentive laws to give up hunting by hunters کمبود قوانین صریح و قابل استناد در مقابله با مصادیق تجارت غیرقانونی حیات وحش Lack of clear and enforceable laws to deal with cases of illegal wildlife trade پیش‌بینی پشتوانه‌های اجرایی برای اعمال قوانین Provision of executive support for the application of laws تدوین شیوه‌نامه‌ی اجرایی و راهبردهای نظارت بر عملکرد نهادهای مسئول Compilation of executive guidelines and strategies for monitoring the	بازنگری در قوانین و مقررات Revision of rules and regulations	

کدهای گزینشی Selective codes	کدهای محوری Axial codes	کدهای باز Open codes
		performance of responsible institutions تقسیم و شفاف‌سازی نهادهای مسئول در اجرای قوانین خصوصاً میان پلیس و یگان سازمان Division and clarification of the responsible institutions in the implementation of laws, especially between the police and the organizational unit
		نداشتن دانش روزآمد پزشکی قانونی و مطالعات ژنتیکی برای شناسایی و ضبط محموله‌های قاچاق حیات‌وحش Lack of up-to-date knowledge of forensic medicine and genetic studies to identify and capture wildlife trafficking shipments
	فراهم‌سازی زیرساخت‌های نوین شناسایی و ضبط محموله‌ها Provision of new infrastructures for cargo identification and recording	نداشتن نیروی انسانی و کارشناس متخصص پزشکی قانونی و مطالعات ژنتیکی برای شناسایی و ضبط محموله‌های قاچاق حیات‌وحش Lack of manpower and experts specializing in forensic medicine and genetic studies to identify and record wildlife trafficking shipments
		نداشتن تجهیزات و امکانات روزآمد پزشکی قانونی و مطالعات ژنتیکی برای شناسایی و ضبط محموله‌های قاچاق حیات‌وحش Lack of up-to-date forensic medical equipment and facilities and genetic studies to identify and record wildlife trafficking shipments
		نداشتن سامانه هوشمند، سراسری و روزآمد پزشکی قانونی و مطالعات ژنتیکی برای شناسایی و ضبط محموله‌های قاچاق حیات‌وحش Lack of an integrated, nationwide, and up-to-date forensic and genetic system for identifying and seizing wildlife trafficking shipments
		کاهش تهدید شکار غیرقانونی حیات‌وحش Reducing the threat of wildlife poaching
	حفاظت از محیط‌زیست و پایداری منابع طبیعی Environmental protection and sustainability of natural resources	کمک به حفظ پایداری اکوسیستم‌های طبیعی Helping to maintain the stability of natural ecosystems
		کمک به حفاظت اثربخش‌تر گونه‌های تهدید شده و درخطر انقراض Helping more effectively conserve threatened and endangered species
		تضمین سلامت و بقای تالاب‌های مهم و بین‌المللی کشور، پیشگیری از اضافه شدن تالاب‌های بیشتر به لیست مونتر و کمک به احیای آن Ensuring the health and survival of important and international wetlands in the country, preventing more wetlands from being added to the Montreux Record
		افزایش استقبال گردشگران طبیعت‌گرد و کمک به جوامع میزبان محلی Boosting ecotourism and supporting local host communities
		توجه به فرصت‌های تکثیر در اسارت حیوانات وحشی با اهداف اقتصادی و کمک به حفاظت Considering captive breeding of wild animals for economic purposes and supporting conservation
		کمک به چرخه‌های کنترل بیولوژیک آفات و تقویت اکوسیستم‌های کشاورزی Helping biological pest control cycles and strengthening agricultural ecosystems
	اشتغال‌زایی و تأمین پایدار معیشت جوامع محلی Job creation and sustainable livelihood of local communities	حمایت از مجوزهای قانونی شکار و تشویق علاقه‌مندان به شکار جهت اقدام از مبادی رسمی و قانونی تحت نظارت و کنترل Supporting legal hunting licenses and encouraging hunting enthusiasts to act on official and legal grounds under supervision and control
		امکان برداشت پایدار از محصولات حیات‌وحش از مبادی قانونی و تحت ظرفیت برد برای گروه‌داران محلی The possibility of sustainable harvesting of wildlife products from legal sources and under the carrying capacity for local stakeholders
		رونق و توسعه فرصت‌های شغلی مرتبط با حضور طبیعت‌گردان از جمله اقامتگاه‌های بوم‌گردی Development of job opportunities related to the presence of ecotourists, including ecotourism accommodations
پیامدها Consequences		بازتعریف هویت جوامع محلی از شکارچی به حافظ تنوع‌زیستی بازتعریف و احیای

کدهای باز Open codes	کدهای محوری Axial codes	کدهای گزینشی Selective codes
Redefining the identity of local communities from hunters to preservers of biodiversity احیای مرام و اخلاق جوامع محلی در رابطه با شکار Reviving the values and ethics of local communities regarding hunting بازگرداندن نقش اصلی جوامع محلی در مدیریت بهره‌برداری از منابع حیات وحش به آنان Restoring the primary role of local communities in managing wildlife resource use جلوگیری از سودجویی افراد بیگانه و غیربومی از منابع طبیعی به اسم جوامع محلی Preventing foreigners and non-natives from profiting from natural resources in the name of local communities کمک به توسعه پایدار جوامع محلی و احیاء ساخت فرهنگی-اجتماعی آنها Helping the sustainable development of local communities and revitalizing their socio-cultural structure	هویت جوامع محلی Redefining and revitalizing the identity of local communities	
کاهش تضادها و تعارضات جامعه محلی و شکارچیان با محیط‌بانان و بالعکس Reducing conflicts between the local community and hunters with environmentalists and vice versa کاهش خشونت‌ورزی و درگیری‌های سخت میان گروه‌های گردوار محلی Reducing violence and severe conflicts among local stakeholder groups ایجاد اجماع بر سر مدل‌های بهره‌برداری پایدار از منابع حیات وحش و حفاظت از آنها Making a consensus on models of sustainable exploitation of wildlife resources and their protection	کاهش تضادها و تعارضات جامعه محلی و شکارچیان با محیط‌بانان و بالعکس تعارضات گرداران با محیط‌بانان Reducing conflicts and conflicts between mortgage holders and environmentalists	

سیاسی از آمیختگی نگرانی‌های امنیتی با بحران تقلیل تنوع زیستی وجود دارد که به مفهوم آفرینی اصطلاح «نظامی‌سازی سبز» منجر شده است (Nijman et al., 2022) و نسبت به تأثیرات بالقوه منفی این رویکرد بر حفاظت از محیط‌زیست و مردم محلی تذکر می‌دهد.

در مطالعه حاضر هم‌نظر با (Arameahinia et al., 2021; Vucetich, Bruskotter & Nelson, 2015; Baker et al., 2013; t Sas-Rolfes, 2016, 2019; Wallach et al., 2018; Jeffreys, 2016; Megias et al., 2017) مشخص شد تجارت غیرقانونی و قاچاق حیات وحش علاوه بر ابعاد قانونی، حقوقی و قضایی، دارای ریشه‌های اخلاقی نیز است که نیازمند آموزش‌های گسترده مستقیم و غیرمستقیم، رسمی و غیررسمی با هدف فرهنگ‌پروری و ترویج اخلاق محیط‌زیستی است. هم‌چنین همان‌طور که تحقیقات (Chaves et al., 2018; Salazar et al., 2018) تأکید داشتند، پایش مستمر اثربخشی این اقدامات با هدف ارائه راهبردهای اصلاحی، ضرورتی همیشگی است.

اگرچه بررسی تقاضا برای حیات وحش برای چندین دهه موضوع تحقیقات علمی بوده، اما در پژوهش حاضر برخلاف تحقیقاتی که مستقیماً بر روی مصرف‌کنندگان متمرکز شدند (Hinsley et al., 2015; Shairp et al., 2016)، سعی

بنا بر کدگذاری باز، کدگذاری محوری و سپس کدگذاری گزینشی صورت گرفته در جدول ۱، مدل پارادایمی پژوهش حاضر در شکل ۲ ارائه شد

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر تبیین‌گر پدیدار «تجارت غیرقانونی حیات وحش» در بازار پرندگان وحشی فریدون‌کنار از منظر گرداران و ارائه‌دهنده رهیافت‌هایی جهت مقابله با آن با رویکرد کیفی به کمک روش «تظریه داده بنیاد» بود. یافته‌های این پژوهش (جدول ۱) به ارائه مدل پارادایمی (شکل ۲) منجر شد.

یافته‌های پژوهش حاضر همسو با (Smith et al., 2015; Basu, 2014; Haas & Ferreira, 2015) نشان داد تجارت غیرقانونی و قاچاق حیات وحش می‌تواند ابعاد فزاینده‌ی تبهکاری پیدا کند، از روندها و افراد فاسد بهره‌گیرد، موجب فساد و پول‌شویی شود و شبکه‌های جنایی و مافیایی را حتی در فراسوی مرزهای سیاسی یک کشور سامان دهد. هم‌چنین همسو با نتایج (Lavorgna, 2014; Hinsley et al., 2016; Sand, 2013) مشخص شد این شبکه‌ها می‌توانند به فضای سایبری و شبکه‌های مجازی رخنه کنند و از آن بستر جهت پیشبرد فعالیت‌های غیرقانونی خود بهره‌گیرند. هم‌زمان، تحلیل‌های انتقادی زیادی در ادبیات بوم‌شناسی

شد هر سه حلقه از زنجیره تجارت، یعنی تولید (شکار)، عرضه (بازار) و مصرف، همزمان بررسی و تحلیل شود.

شکل ۲. مدل پارادایمی تجارت غیرقانونی حیات وحش از منظر گروه‌داران بازار پرندگان وحشی فریدونکنار
Figure 2. Presenting a paradigmatic model of illegal wildlife trade from the perspective of Fereydounkenar Wild Bird Market Stakeholders

Verissimo, 2019; Moro et al., 2013) مشخص شد در سطح خرد، تصمیم‌گیری فردی از الگوها و فرآیندهای بسیار پویایی تبعیت می‌کند که نیازمند مدل‌سازی و بررسی‌های تکمیلی جهت تطبیق با نظریه‌های پایه و برنامه‌ریزی میدانی است.

به دلیل پیچیدگی این پدیده دورنمای حذف کامل تجارت غیرقانونی حیات وحش در ایران، دور از دسترس به نظر می‌رسد،

پژوهش حاضر هم‌راستا با (Stoett, 2002; Wandesforde-Smith, 2016) عدم تطابق نهادی بین نهادهای حاکمیت جهانی و اجرا در سطوح ملی و محلی کشور را شناسایی کرد و هم‌رأی با (Young, 2002) آن را «عدم تطابق بین مؤسسات در سطح کلان و میانی» نامید و به‌عنوان یک معضل در حاکمیت محیطی شناسایی کرد. همچنین هم‌سو با (Michie & Johnston, 2012; Greenfield &

اما طیف وسیعی از اقدامات می‌تواند به کاهش تجارت غیرقانونی حیات وحش کمک کند. چنین اقداماتی را می‌توان در 3 سمت عرضه، معاملات و تقاضا تنظیم نمود. اقدامات سمت عرضه بیشتر بر کاهش برداشت غیرقانونی تمرکز دارند و به دنبال ارائه جایگزین‌های قانونی هستند. اقدامات سمت عرضه برای کاهش برداشت غیرقانونی، اساسی‌ترین و متعارف‌ترین اقدامات برای حفاظت از گونه‌ها در محل است. آن‌ها می‌توانند اشکال مختلفی از محدودیت‌های ساده شامل اعمال قوانین اساسی، احداث مناطق حفاظت‌شده قانونی، محدودیت‌های برداشت، حفاظت فیزیکی در قالب گشت‌های ضد شکار و محصورسازی و ایزوله کردن کامل زیستگاه‌ها تا جایگزین‌های مبتنی بر انگیزه برای هر گروه از بهره‌بردار داشته باشند. اقدامات مبادله‌ای بیشتر بر فعالیت‌هایی که در طول زنجیره تجاری بین برداشت و مصرف نهایی انجام می‌شود، تأکید دارند و در نهایت در اقدامات سمت تقاضا، معمولاً بر استفاده‌کنندگان نهایی محصولات حیات وحش، رفتار و جهان‌بینی آن‌ها متمرکز خواهد شد. مداخلات طرف عرضه را می‌توان به‌طور کلی به مواردی که بر کاهش برداشت غیرقانونی تمرکز دارند و مداخلاتی که به دنبال ارائه جایگزین‌های قانونی هستند طبقه‌بندی کرد.

در بین سال‌های ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۶، حداقل ۱/۳ میلیارد دلار برای مبارزه در این زمینه سرمایه‌گذاری شد که با توجه به اهمیت ویژه شبکه مناطق تحت حفاظت در مقابله با تجارت غیرقانونی حیات وحش، ۴۶ درصد این بودجه معادل ۶۰۹ میلیون دلار، در مناطق تحت حفاظت متمرکز شد (Watson et al., 2014; World Bank, 2016). در جستجوهای گسترده پژوهش حاضر هیچ آماری از سهم ایران از این بودجه به دست نیامد. با این وجود پژوهش حاضر همسو با (Hauenstein et al., 2019; Leverington, et al., 2015; Challende et al., 2010) نشان داد عدم کفایت منابع مالی و انسانی، حکمرانی ضعیف، فساد و عدم تعریف مکانیسم‌های نظارتی اثربخش، باعث شده حتی در سطح شبکه مناطق تحت حفاظت نیز تجارت غیرقانونی و قاچاق گسترده حیات وحش بحران‌آفرین شود.

پژوهش حاضر همسو با مطالعات (Naidoo et al., 2016; Rubino et al., 2018; Di Minin et al., 2022) نشان داد جوامع محلی باید در منافع ناشی از حفاظت و حراست از حیات وحش از جمله درآمدهای حاصل از صدور جواز شکار، حضور و تفرج طبیعت‌گردان سهیم شوند تا در سطوح

خرد و میانی مدیریت مشارکتی تنوع‌زیستی شکل گیرد و در سطوح کلان حکمرانی خوب رقم بخورد. هم‌چنین پژوهش حاضر برخلاف یافته‌های (Abensperg-Traun, 2009; Brooks et al., 2010) و همسو با نتایج (Williams et al., 2014)، نشان داد لزوماً معرفی جایگزین‌های ارزان‌تر برای محصولات غیرقانونی حیات وحش نمی‌تواند قیمت آن‌ها را کاهش دهد و در نتیجه فشار برداشت غیرقانونی را کاهش دهد. پژوهش حاضر همسو با (Tröster & Hiete, 2018) مدعی است برای اجرای مقررات تجارت حیات وحش، شناسایی محصولات غیرقانونی حیات وحش در حین حرکت در زنجیره تجارت ضروری است و به شناسایی عوامل، مسیرها و گروداران محلی و فرامحلی غیرقانونی کمک می‌کند. هم‌چنین همان‌طور که تحقیقات (Baker, 2008; Wasser et al., 2007) نشان دادند تکنیک‌های تجزیه و تحلیل پزشکی قانونی را می‌توان برای بررسی دقیق غیرقانونی بودن محصولات معامله‌شده، منشأ جغرافیایی یا سن آن استفاده کرد. بنا بر نتایج پژوهش (Dormont et al., 2015) مشخص شد در این مسیر روش‌های بالقوه دیگری نیز مانند استفاده از سگ‌های آشکارساز و روش‌های مولکولی برای محصولات خوراکی یا دارویی بسیار فراوری شده و روش‌های مولکولی برای منشأ شناسایی محصولات قاچاق مفیدند (De Boer et al., 2017). با این وجود استفاده از روش‌های بالقوه پرهزینه و پیچیده سلولی-مولکولی ممکن است در همه موارد مناسب نباشد و اگرچه طیف وسیعی از روش‌ها در دسترس باشند، تعداد نسبتاً کمی از آن‌ها توسط مجریان قانون استفاده شوند. موانع اصلی برای پذیرش روش‌های جدید احتمالاً هزینه تجهیزات، فقدان پایگاه‌های اطلاعاتی مرجع برای بیشتر گونه‌های تجاری و کمبود کارکنان آموزش‌دیده است (Dormont et al., 2015) که نشان‌دهنده نیاز به مداخلات برای طراحی بر اساس شرایط واقعی است.

همان‌طور که پژوهش حاضر، ضرورت فراهم‌سازی زیرساخت‌های نوین شناسایی و ضبط محموله‌ها را روشن نمود، پژوهش‌های (Tröster & Hiete, 2018; Deliveyne et al., 2022) نشان داد اگرچه می‌توان از تجزیه و تحلیل پزشکی قانونی برای تأیید غیرقانونی بودن یک کالای مشکوک استفاده کرد، روش‌های ردیابی محصولات قانونی از طریق زنجیره تجاری نیز می‌تواند از قاچاق آن جلوگیری کنند. این رویکردها شامل طرح‌های گواهی داوطلبانه هستند که قانونی بودن معاملات را در هر مرحله از زنجیره تجاری تأیید می‌کنند.

است با هدف هدایت مصرف‌کنندگان از منابع محصول غیرقانونی به جایگزین‌های قانونی و پایدار یا منصرف کردن مصرف‌کنندگان از استفاده از نوع خاصی از محصول باشد. آن‌ها می‌توانند به‌طور مستقیم یا غیرمستقیم تحت تأثیر افراد تأثیرگذار مثل هم‌تایان، پزشکان یا رهبران مذهبی قرار گیرند. این گروه‌ها نه‌تنها ممکن است توانایی تأثیرگذاری بر مصرف‌کنندگان نهایی را داشته باشند، بلکه در برخی زمینه‌ها، مانند پزشکان، ممکن است خود نیروی محرکه تقاضا برای یک محصول حیات‌وحش باشند (Veríssimo & Wan, 2019; Cheung et al., 2018). پژوهش حاضر، همسو با موارد بیان‌شده، ضرورت آموزش و فرهنگ‌پروری را با رویکرد پایین به بالا مورد تأکید قرار می‌دهد.

هرچند بودجه‌های مقابله با جرایم محیط‌زیستی در ایران به‌طور شفاف و عمومی منتشر نمی‌شوند اما در مطالعه حاضر همسو با پژوهش (Veríssimo & Wan, 2019) مشخص شد کاهش تقاضا، می‌تواند یکی از اصلی‌ترین اقدامات مقابله‌ای با تجارت غیرقانونی حیات‌وحش محسوب شود. با این حال تا امروز بخش کوچکی از بودجه اختصاص داده‌شده برای مقابله با تجارت غیرقانونی حیات‌وحش در سطح جهانی به این بخش اختصاص داده‌شده است (World Bank, 2016). با نگاهی به کمپین‌های گذشته مشخص می‌شود اگرچه این کمپین‌ها عمدتاً بر پستانداران درشت جثه متمرکز بوده‌اند (Veríssimo & Wan, 2019)، برخی هم محصول یا مخاطب خاصی را هدف قرار نداده‌اند، بلکه رویکرد عمومی و کلی در پیش گرفته‌اند که ممکن است از ضعف در مخاطب‌شناسی رنج ببرند (Greenfield & Veríssimo, 2019). در این زمینه علیرغم توجه عمومی، تأثیرات استفاده از افراد مشهور و تأثیرگذار (Duthie et al., 2017) جهت آگاهی‌رسانی و ترویج کمتر به‌صورت علمی، خصوصاً در جامعه ایرانی، بررسی شده است.

باوجود تأکید پژوهش حاضر بر نظارت و ارزیابی، یک مانع بزرگ در این مسیر، اندازه‌گیری تقاضا است. اگرچه دستیابی به داده‌های مربوط به قیمت حیات‌وحش و محصولات آن‌ها اغلب امکان‌پذیر است، اما تفسیر آن‌ها ساده نیست، زیرا تغییرات در عرضه و تقاضا بر قیمت‌ها تأثیر می‌گذارد. علاوه بر این، در شرایطی که استفاده از محصولات حیات‌وحش غیرقانونی یا از نظر اجتماعی حساس است، صرفاً پرسش از مصرف‌کنندگان در مورد الگوهای مصرف آن‌ها امکان‌پذیر نیست. برای پرداختن به این چالش‌ها، در پژوهش حاضر تلاش شد همسو با (Nuno

اگرچه سایر پژوهش‌ها (Englund & Berndes, 2015) نشان دادند محدودیت‌هایی وجود دارد، اما طرح‌های گواهی‌نامه موفق آن‌هایی هستند که ترکیبی از ویژگی‌های بیرونی و داخلی، ازجمله حمایت دولتی و مشارکت گروه‌داران را داشته باشند.

بنا بر یافته‌های (Wyatt et al., 2018; van Uhm & Moreto, 2018) ردیابی فیزیکی محصولات از طریق زنجیره تجاری یک رویکرد است، اما اغلب قادر به شناسایی بسیاری از گروه‌داران محلی و فرامحلی غیرقانونی نیست لذا رهیافت کشف شبکه‌های تجارت غیرقانونی به‌نحوی که معرف همه گروه‌داران نقش‌آفرین باشد، به نظر کارآمدترین رویکرد موجود است؛ بنابراین پژوهش حاضر همسو با (Bennett, 2015; Patel et al., 2015; World Bank, 2018; Haenlein & Keatinge, 2017) سعی کرد پدیدار تجارت غیرقانونی حیات‌وحش را در بستر شبکه‌ی گروه‌داران آن، تحلیل و بررسی و راهکارهایی برای مقابله با آن ارائه کند. همچنین بعضی تحقیقات (Graham-Rowe, 2011) نشان دادند اقدامات مقابله‌ای در برخورد با شبکه‌های تجارت غیرقانونی مواد مخدر، مانند تحویل کنترل‌شده، ممکن است برای تجارت غیرقانونی حیات‌وحش نیز کاربرد داشته باشد که این موضوع نیازمند بررسی‌های تکمیلی است.

پژوهش (Van Asch, 2016) نشان داد توسعه کنسرسیوم بین‌المللی مبارزه با جرایم حیات‌وحش (ICCWC) منجر به ابتکارات مشترک چندگانه برای حمایت از بهبود اجرای قوانین تجارت غیرقانونی حیات‌وحش، ازجمله ارائه آموزش ظرفیت‌سازی و ابزار آنلاین با تمرکز بر مسائل اجرایی کلیدی شده است؛ اما این که سهم و جایگاه ایران در این میان چه قدر است و باید به چه نقطه‌ای برسد محل بحث‌های تکمیلی در آینده است. همچنین بنا بر تصریح (Hall et al., 2016) اقدامات طرف تقاضا ممکن است اجباری باشد، مانند زمانی که اعمال قانون (ممنوعیت خرید، مصرف، یا تملک) صورت می‌گیرد یا اختیاری باشد، همچون زمانی که بر تغییر رفتار در بازاریابی اجتماعی یا کمپین‌های آموزشی داوطلبانه تکیه می‌شود که شاهد مثال آن در (Jeffreys, 2016) محدودیت‌های مصرف سوپ باله کوسه در فعالیتهای رسمی دولتی در چین است.

در سطح جهانی، محققان تأکید می‌کنند اقدامات سمت تقاضا به رهبری سازمان‌های غیردولتی می‌توانند بر تغییر رفتار داوطلبانه تأثیر مطلوبی بر جای بگذارند. این اقدامات ممکن

(St. John, 2015) از تکنیک‌های نظرسنجی تخصصی که ناشناس ماندن پاسخ‌دهنده تضمین و سوگیری‌های عدم پاسخگویی کاهش یابد، استفاده شود، لیکن پژوهش‌های مستقلی می‌توانند به بحث قیمت و قیمت‌گذاری محصولات حیات وحش در بازارهای مرطوب ایرانی بپردازند.

در سال‌های اخیر تجارت غیرقانونی حیات وحش در بازارهای مرطوب ایران نظیر فریدون کنار ابعاد تازه‌ای پیدا کرده و تنوع زیستی کشور را تهدید می‌کند. تجارت همه گونه‌هایی که به‌عنوان غیرقانونی طبقه‌بندی می‌شوند، اگرچه نگران‌کننده است، اما به یک اندازه برای اندیشمندان محیط‌زیست کشور حائز اولویت نیست. تجارتی که هم غیرقانونی و هم ناپایدار است، اما مشروعیت اجتماعی را در میان برداشت کنندگان، گروداران محلی و فرامحلی واسطه و مصرف‌کنندگان در بازارهای پیچیده مرطوب حفظ می‌کند، بزرگترین چالش پیش‌روی سیاست‌گذاران است.

اگرچه حجم کلی تجارت غیرقانونی حیات وحش قابل توجه است، اما هیچ آمار و داده‌ای از آن در ایران منتشر نشده یا دست‌کم در مرور این پژوهش چنین آماری یافت نشد. همچنین ادبیات تحقیقاتی ایرانی در مورد تجارت غیرقانونی حیات وحش بسیار فقیر بوده و باید به‌سرعت گسترش یابد و با رویکرد بین‌رشته‌ای و تلفیق بینش‌های حاصل از تحقیقات زیست‌شناسی حفاظت، آموزش، برنامه‌ریزی و مدیریت محیط‌زیست با رشته‌های مختلف علوم اجتماعی، علوم قضایی و جرم‌شناسی تجزیه و تحلیل‌های نظری و راهبردهای اجرایی در سطوح کلان، میانی و خرد ارائه دهد.

حاکمیت تجارت غیرقانونی حیات وحش در سطح کلان توسط کنوانسیون سازمان ملل متحد در مورد تجارت بین‌المللی گونه‌های در حال انقراض جانوران و گیاهان وحشی و در ایران، ذیل قانون شکار و صید (آخرین اصلاحات تا ۱۳۹۷) تنظیم شده، اما به‌طور فزاینده‌ای تحت تأثیر گروداران غیردولتی، در سایه و مافیایی بوده است. اقدامات کاهشی بسیار متفاوت است و می‌تواند در نقاط مختلف زنجیره‌های دادوستد حیات وحش در سمت عرضه، معامله یا تقاضای زنجیره‌های تأمین برنامه‌ریزی شود. اگرچه ارزیابی محدودی از اثربخشی چنین اقداماتی تا به امروز گزارش شده، اما به نظر می‌رسد عدم یکپارچگی و پایش اقدامات انجام‌شده، شانس موفقیت و بهبود را تضعیف کرده است.

در ادامه به سیاست‌گذاران و دست‌اندرکاران توصیه می‌شود به پدیده تجارت حیات وحش نگاهی جامع، چندبعدی، عمیق و

درازمدت داشته باشند. در این راستا تقویت سخت‌افزاری و نرم‌افزاری سازمان حفاظت محیط‌زیست از جمله تأمین بودجه، امکانات و نیروهای متخصص در کنار مبارزه با فساد در بدنه این سازمان، ضروری است. همچنین آگاه‌سازی، آموزش و توانمندسازی عموم مردم خصوصاً جوامع محلی نسبت به آثار غیرقابل جبران محیط‌زیستی شکار غیرمجاز با هدف توسعه فرصت‌های مشارکت آنان در حفاظت و حراست از تنوع زیستی و تقویت پشتوانه شبکه مناطق تحت حفاظت باید در اولویت سیاست‌گذاران، تصمیم‌سازان و برنامه‌ریزان قرار گیرد. همچنین بازنگری در قوانین و مقررات از مهم‌ترین الزامات مغفول در این راستا است.

در برخورد ریشه‌ای با تجارت غیرقانونی حیات وحش، دست‌اندرکاران اجرایی باید با توسعه فرصت‌های کارآفرینی پایدار و سبز ریشه‌های فقر، گرانی، اختلاف طبقات و تبعیض اجتماعی را از بین ببرند و به اقتصاد جوامع محلی تنوع ببخشند. مجریان در این مسیر باید ضمن مدیریت تقاضای بازار و مقابله با بازار سیاه گسترده و کم‌ریسک تجارت غیرقانونی حیات وحش در فضاهای حقیقی و سایبری، به تقویت اخلاق محیط‌زیستی کمک کنند و برای تحقق این اهداف، بسته‌های اقدام تعریف نمایند.

به سیستم‌های پلیسی، امنیتی و یگان حفاظت محیط‌زیست کشور پیشنهاد می‌شود در نوع مواجهه محیط‌بانان با شکارچیان بازنگری کرده، به هر شکارچی به‌عنوان یک علاقه‌مند به طبیعت و یک محیط‌بان بالقوه نگاه کنند و به سمت کاهش تضادها و تعارضات گروداران با مأموران پلیس حرکت کنند. در این مسیر نیروهای پلیس باید ضمن تقویت ارتباط با مردم، از ظرفیت گزارش‌های مردمی و نظارت عمومی در کنار تجهیز بدنه‌ی همکاران خود به آخرین امکانات، تجهیزات و سخت‌افزارهای روز کلاس جهانی، بهره گیرند.

در پایان پیشنهادهایی جهت پژوهش‌های آینده ارائه می‌شود. نخست؛ پژوهش در راستای ارائه مدل حکمرانی ملی جهت مهار تجارت غیرقانونی حیات وحش مبتنی بر واقعیت‌ها و توان اجتماعی، اقتصادی و اکولوژیکی ایران، دوم؛ تحقیق و توسعه روش‌هایی که بتوانند همه گروداران را درگیر و بر تضادهای ارزشی ذاتی موجود در فرآیندهای تجارت غیرقانونی و قاچاق حیات وحش غلبه کنند، سوم پژوهش با هدف ارائه خط‌مشی‌هایی که به‌جای تأثیرپذیری از احساسات عمومی، تجارت غیرقانونی حیات وحش را بر اساس شواهد علمی مدیریت کنند، صورت گیرد. چهارم؛ پژوهش با هدف ارائه

حیات وحش در چارچوب محیط اجتماعی-اکولوژیکی ایران صورت گیرد. ششم؛ درک تعاملات پیچیده بازیگران در بازارهای قانونی و غیرقانونی در کل زنجیره های تجاری حیات وحش ایران مطالعه شود و هفتم؛ مطالعاتی با هدف درک انگیزه ها و رفتار مصرف کنندگان ایرانی حیات وحش برای ایجاد تغییرات مؤثر و پایدار ارزشی و نگرشی در آن ها انجام پذیرد.

رهیافت های عطف توجه سیاست گذاران و مردم از گونه های پستانداران بزرگ کاریزماتیک که کمتر تهدید می شوند به هزاران گونه جانوری و گیاهی کمتر برجسته تر که با سطوح ناپایدار برداشت تجاری غیرقانونی به شدت تهدید می شوند و کل چرخه را تحت تأثیر قرار می دهند، انجام شود. پنجم؛ پژوهش هایی در راستای ارائه روش هایی جهت بررسی تأثیر تجارت غیرقانونی و قاچاق حیات وحش بر فراوانی و توزیع

References

- bensperg-Traun, M. (2009). "CITES, sustainable use of wild species and incentive-driven conservation in developing countries, with an emphasis on southern Africa". *Biological Conservation*, 142(5), 948-963. doi: [10.1016/j.biocon.2008.12.034](https://doi.org/10.1016/j.biocon.2008.12.034)
- Aramehinia, P., Shobeiri, S., & Larijani, M. (2021). "The Effect of Environmental Education on the Amount of Knowledge Level, Attitude and Behavior of Local Society to Protect the Biological Variety (Subject of Study to Reserve Dena Sphere of Living)". *Journal of Environmental Science and Technology*, 23(3), 103-116. [In Persian] doi: [10.30495/jest.2021.18848.2755](https://doi.org/10.30495/jest.2021.18848.2755)
- Baker, C. S. (2008). "A truer measure of the market: the molecular ecology of fisheries and wildlife trade". *Molecular Ecology*, 17(18), 3985-3998. doi: [10.1111/j.1365-294X.2008.03867.x](https://doi.org/10.1111/j.1365-294X.2008.03867.x)
- Baker, S. E., Cain, R., Van Kesteren, F., Zommers, Z. A., D'cruze, N., & Macdonald, D. W. (2013). "Rough trade: animal welfare in the global wildlife trade". *BioScience*, 63(12), 928-938. doi: [10.1525/bio.2013.63.12.6](https://doi.org/10.1525/bio.2013.63.12.6)
- Basu, G. (2014). "Concealment, corruption, and evasion: A transaction cost and case analysis of illicit supply chain activity". *Journal of Transportation Security*, 7(3), 209-226. doi: [10.1007/s12198-014-0140-8](https://doi.org/10.1007/s12198-014-0140-8)
- Bennett, E. L. (2015). "Legal ivory trade in a corrupt world and its impact on African elephant populations". *Conservation Biology*, 29(1), 54-60. doi: [10.1111/cobi.12377](https://doi.org/10.1111/cobi.12377)
- Boroumand, A. & farashi, A. (2020). "Can the Coronavirus (Covide 19) challenges the wildlife trade?!". *Rahyaft*, 30(79), 83-98. [In Persian] doi: [10.22034/rahyaft.2021.10369.1119](https://doi.org/10.22034/rahyaft.2021.10369.1119)
- Brooks, E. G., Robertson, S. I., & Bell, D. J. (2010). "The conservation impact of commercial wildlife farming of porcupines in Vietnam". *Biological Conservation*, 143(11), 2808-2814. doi: [10.1016/j.biocon.2010.07.030](https://doi.org/10.1016/j.biocon.2010.07.030)
- Brown, V. F. (2017). "The extinction market: wildlife trafficking and how to counter it". Oxford University Press: Oxford. doi: [10.1017/9781108597296.009](https://doi.org/10.1017/9781108597296.009)
- Challender, D. W., Harrop, S. R., & MacMillan, D. C. (2015). "Understanding markets to conserve trade-threatened species in CITES". *Biological Conservation*, 187, 249-259. doi: [10.1016/j.biocon.2015.04.015](https://doi.org/10.1016/j.biocon.2015.04.015)
- Chaves, W. A., Valle, D. R., Monroe, M. C., Wilkie, D. S., Sieving, K. E., & Sadowsky, B. (2018). "Changing wild meat consumption: An experiment in the Central Amazon, Brazil". *Conservation Letters*, 11(2), 1-10. doi: [10.1111/conl.12391](https://doi.org/10.1111/conl.12391)
- Crespo-Gascón, S., Solórzano, C., & Guerrero-Casado, J. (2022). "National illegal wildlife trafficking of threatened species: A descriptive study in Manabí (Ecuador)". *La Granja*, 35(1), 33-44. doi: [10.17163/lgr.n35.2022.03](https://doi.org/10.17163/lgr.n35.2022.03)
- De Boer, H. J., Ghorbani, A., Manzanilla, V., Raclariu, A. C., Kreziou, A., Ounjai, S., Ounjai, S., Osathanunkul, M. & Gravendeel, B. (2017). "DNA metabarcoding of orchid-derived products reveals widespread illegal orchid trade. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*", 284(1863), 1-9. doi: [10.1098/rspb.2017.1182](https://doi.org/10.1098/rspb.2017.1182)

- Deliveyne, N., Cassey, P., Linacre, A., Delean, S., Austin, J. J., & Young, J. M. (2022). "Recovering trace reptile DNA from the illegal wildlife trade. *Forensic Science International: Animals and Environments*", 2, 1-8. [doi: 10.1016/j.fsiae.2021.100040](https://doi.org/10.1016/j.fsiae.2021.100040)
- Di Minin, E., Selier, J., Louis, M., & Bradshaw, C. J. (2022). "Dismantling the poachernomics of the illegal wildlife trade". *Biological Conservation*, 265, 1-8. [doi: 10.1016/j.biocon.2021.109418](https://doi.org/10.1016/j.biocon.2021.109418)
- Dormontt, E. E., Boner, M., Braun, B., Breulmann, G., Degen, B., Espinoza, E., Gardner, S., Guillery, P., Hermanson, J. c., Koch, G., Lee, L. S., Kanashiro, M., Rimbawanto, A., Thomas, D., Wiedenhoeft, A. C., Yin, Y., Zahnen, J. & Lowe, A. J. (2015). "Forensic timber identification: It's time to integrate disciplines to combat illegal logging". *Biological Conservation*, 191, 790-798. [doi: 10.1016/j.biocon.2015.06.038](https://doi.org/10.1016/j.biocon.2015.06.038)
- Duthie, E., Verissimo, D., Keane, A., & Knight, A. T. (2017). "The effectiveness of celebrities in conservation marketing". *PloS one*, 12(7), 1-16. [doi: 10.1371/journal.pone.0180027](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0180027)
- Englund, O., & Berndes, G. (2015). "How do sustainability standards consider biodiversity?". *Wiley Interdisciplinary Reviews: Energy and Environment*, 4(1), 26-50. [doi: 10.1002/wene.118](https://doi.org/10.1002/wene.118)
- Fischer, C. (2010). "Does trade help or hinder the conservation of natural resources?". *Review of Environmental Economics and Policy*. 4(1). 21-103. [doi: 10.1093/reep/rep023](https://doi.org/10.1093/reep/rep023)
- Graham-Rowe, D. (2011). "Biodiversity: endangered and in demand". *Nature*, 480(7378), S101-S103. [doi: 10.1038/480S101a](https://doi.org/10.1038/480S101a)
- Greenfield, S., & Verissimo, D. (2019). "To what extent is social marketing used in demand reduction campaigns for illegal wildlife products? Insights from elephant ivory and rhino horn". *Social Marketing Quarterly*, 25(1), 40-54. [doi: 10.1177/1524500418813543](https://doi.org/10.1177/1524500418813543)
- Haas, T. C., & Ferreira, S. M. (2015). "Federated databases and actionable intelligence: Using social network analysis to disrupt transnational wildlife trafficking criminal networks". *Security Informatics*, 4(1), 1-14. [doi: 10.1186/s13388-015-0018-8](https://doi.org/10.1186/s13388-015-0018-8)
- Haenlein, C., & Keatinge, T. (2017). "Follow the money: Using financial investigation to combat wildlife crime". Royal United Services Institute for Defence and Security Studies. London. 44. [doi: 10.1111/conl.12715](https://doi.org/10.1111/conl.12715)
- Hall, M., Wyatt, T., South, N., Nurse, A., Potter, G., & Maher, J. (2016). "Greening Criminology in the 21st Century: Contemporary debates and future directions in the study of environmental harm". Taylor & Francis. New York. 238. [doi: 10.4324/9781315585949](https://doi.org/10.4324/9781315585949)
- Hauenstein, S., Kshatriya, M., Blanc, J., Dormann, C. F., & Beale, C. M. (2019). "African elephant poaching rates correlate with local poverty, national corruption and global ivory price". *Nat. Commun.* 10, 1-9. [doi: 10.1038/s41467-019-09993-2](https://doi.org/10.1038/s41467-019-09993-2)
- Hinsley, A., Lee, T. E., Harrison, J. R., & Roberts, D. L. (2016). "Estimating the extent and structure of trade in horticultural orchids via social media". *Conservation Biology*, 30(5), 1038-1047. [doi: 10.1111/cobi.12721](https://doi.org/10.1111/cobi.12721)
- Hinsley, A., Verissimo, D., & Roberts, D. L. (2015). "Heterogeneity in consumer preferences for orchids in international trade and the potential for the use of market research methods to study demand for wildlife". *Biological Conservation*, 190, 80-86. [doi: 10.1016/j.biocon.2015.05.010](https://doi.org/10.1016/j.biocon.2015.05.010)
- Hughes, J. D. (2003). "Europe as consumer of exotic biodiversity: Greek and Roman times". *Landscape Research*, 28(1), 21-31. [doi: 10.1080/01426390306535](https://doi.org/10.1080/01426390306535)
- Jeffreys, E. (2016). "Translocal celebrity activism: shark-protection campaigns in mainland China". *Environmental Communication*, 10(6), 763-776. [doi: 10.1080/17524032.2016.1198822](https://doi.org/10.1080/17524032.2016.1198822)
- Kolahi, M. (2021). "Natural Resources Stakeholders". *Journal of Water and Sustainable Development*, 8(1), 19-30. [In Persian] [doi: 10.22067/jwsd.v8i1.88313](https://doi.org/10.22067/jwsd.v8i1.88313)
- Kurland, J. P., & SF, M. SC & Moreto, WD (2017). "Wildlife crime: a conceptual

- integration, literature review, and methodological critique". *Crime Science*, 6(4), 1-15. doi: [10.1186/s40163-021-00150-z](https://doi.org/10.1186/s40163-021-00150-z)
- Lavorgna, A. (2014). "Wildlife trafficking in the Internet age". *Crime Science*, 3, 1-12. doi: [10.1186/s40163-014-0005-2](https://doi.org/10.1186/s40163-014-0005-2)
- Leverington, F., Costa, K. L., Pavese, H., Lisle, A., & Hockings, M. (2010). "A global analysis of protected area management effectiveness". *Environmental management*, 46(5), 685-698. doi: [10.1007/s00267-010-9564-5](https://doi.org/10.1007/s00267-010-9564-5)
- Lucas, B. (2022). "Impact of COVID-19 on Poaching and Illegal Wildlife Trafficking Trends in Southern Africa". K4D Helpdesk Report 1094. Institute of Development Studies. London. 1-23. doi: [10.19088/K4D.2022.017](https://doi.org/10.19088/K4D.2022.017)
- Malekian, M. & Hemami, M. (2011). "Basics of Conservation Biology". Jahad-e-Daneshgahi Press of Mashhad. Mashhad. 304. [In Persian] <https://www.jdmpress.com/books/260-%D9%85%D8%A8%D8%A7%D9%86%DB%8C%20%D8%B2%DB%8C%D8%B3%D8%AA%20%D8%B4%D9%86%D8%A7%D8%B3%DB%8C%20%D8%AD%D9%81%D8%A7%D8%B8%D8%AA>
- Megias, D. A., Anderson, S. C., Smith, R. J., & Verissimo, D. (2017). "Investigating the impact of media on demand for wildlife: A case study of Harry Potter and the UK trade in owls". *PloS one*, 12(10), 1-13. doi: [10.1371/journal.pone.0182368](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0182368)
- Michie, S., & Johnston, M. (2012). "Theories and techniques of behaviour change: Developing a cumulative science of behaviour change". *Health Psychology Review*, 6(1), 1-6. doi: [10.1080/17437199.2012.654964](https://doi.org/10.1080/17437199.2012.654964)
- Milner-Gulland, E. J. (2018). "Documenting and tackling the illegal wildlife trade: change and continuity over 40 years". *Oryx*, 52(4), 597-598. doi: [10.1017/S0030605318001047](https://doi.org/10.1017/S0030605318001047)
- Moro, M., Fischer, A., Czajkowski, M., Brennan, D., Lowassa, A., Naiman, L. C., & Hanley, N. (2013). "An investigation using the choice experiment method into options for reducing illegal bushmeat hunting in western Serengeti". *Conservation Letters*, 6(1), 37-45. doi: [10.1111/j.1755-263X.2012.00284.x](https://doi.org/10.1111/j.1755-263X.2012.00284.x)
- Naidoo, R., Weaver, L. C., Diggle, R. W., Matongo, G., Stuart-Hill, G., & Thouless, C. (2016). "Complementary benefits of tourism and hunting to communal conservancies in Namibia". *Conservation Biology*, 30(3), 628-638. doi: [10.1111/cobi.12643](https://doi.org/10.1111/cobi.12643)
- Nijman, V., Ardiansyah, A., Langgeng, A., Hendrik, R., Hedger, K., Foreman, G., Morcatty, T. Q., Siriwat, P., van Balen, S., Eaton, J. A., Shepherd, C. R., Gomez, L., Imron, M. A., Nekaris, K. A. I. & Nekaris, K. A. I. (2022). "Illegal Wildlife Trade in Traditional Markets, on Instagram and Facebook: Raptors as a Case Study". *Birds*, 3(1), 99-116. doi: [10.3390/birds3010008](https://doi.org/10.3390/birds3010008)
- Nuno, A., & John, F. A. S. (2015). "How to ask sensitive questions in conservation: A review of specialized questioning techniques". *Biological Conservation*, 189, 5-15. doi: [10.1016/j.landusepol.2025.107526](https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2025.107526)
- Oyanedel, R., Gelcich, S., Mathieu, E., & Milner-Gulland, E. J. (2021). "A dynamic simulation model to support reduction in illegal trade within legal wildlife markets". *Conservation Biology*, 36, 1-12. doi: [10.1111/cobi.13814](https://doi.org/10.1111/cobi.13814)
- Patel, N. G., Rorres, C., Joly, D. O., Brownstein, J. S., Boston, R., Levy, M. Z., & Smith, G. (2015). "Quantitative methods of identifying the key nodes in the illegal wildlife trade network". *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 112(26), 7948-7953. doi: [10.1073/pnas.1500862112](https://doi.org/10.1073/pnas.1500862112)
- Roe, D., Dickman, A., Kock, R., Milner-Gulland, E. J., & Rihoy, E. (2020). "Beyond banning wildlife trade: COVID-19, conservation and development". *World Development*, 136, 105121. doi: [10.1016/j.worlddev.2020.105121](https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2020.105121)
- Rubino, E. C., Pienaar, E. F., & Soto, J. R. (2018). "Structuring legal trade in rhino horn to incentivize the participation of South African private landowners". *Ecological Economics*, 154, 306-316. doi: [10.1016/j.ecolecon.2018.08.012](https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2018.08.012)
- Salazar, G., Mills, M., & Verissimo, D. (2019). "Qualitative impact evaluation of a

- social marketing campaign for conservation". *Conservation Biology*, 33(3), 634-644. doi: [10.1111/cobi.13218](https://doi.org/10.1111/cobi.13218)
- Sand, P. H. (2013). "Enforcing CITES: the rise and fall of trade sanctions". *Review of European, Comparative & International Environmental Law*, 22(3), 251-263. doi: [10.1111/reel.12037](https://doi.org/10.1111/reel.12037)
- Shairp, R., Veríssimo, D., Fraser, I., Challender, D., & MacMillan, D. (2016). "Understanding urban demand for wild meat in Vietnam: implications for conservation actions". *PloS one*, 11(1), e0134787. doi: [10.1371/journal.pone.0134787](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0134787)
- Smith, R. J., Biggs, D., John, F. A. S., Sas-Rolfes, M. T., & Barrington, R. (2015). "Elephant conservation and corruption beyond the ivory trade". *Conservation Biology*, 29(3), 953-956. doi: [10.1111/cobi.12488](https://doi.org/10.1111/cobi.12488)
- t Sas-Rolfes M. (2016). "Commodifying wildlife". In *Philosophy: Environmental Ethics*, ed. D Schmidt, Farmington Hills, MI: Macmillan, 185-219. doi: [10.1146/annurev-environ-101718-033253](https://doi.org/10.1146/annurev-environ-101718-033253)
- t Sas-Rolfes, M., Challender, D. W., Hinsley, A., Veríssimo, D., & Milner-Gulland, E. J. (2019). "Illegal wildlife trade: Scale, processes, and governance". *Annual Review of Environment and Resources*, 44, 201-228. doi: [10.1146/annurev-environ-101718-033253](https://doi.org/10.1146/annurev-environ-101718-033253)
- Troester, R., & Hiete, M. (2018). "Success of voluntary sustainability certification schemes—A comprehensive review". *Journal of Cleaner Production*, 196, 1034-1043. doi: [10.1016/j.jclepro.2018.05.240](https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.05.240)
- Van Asch E. (2016). "The International Consortium on Combating Wildlife Crime (ICWC)". In Elliott, L., & Schaedla, W. H. (Eds). 2016. *Handbook of transnational environmental crime*. Edward Elgar Publishing. 469-477. doi: [10.4337/9781783476237.00036](https://doi.org/10.4337/9781783476237.00036)
- Van Uhm, D. P. (2016). "The illegal wildlife trade: Inside the world of poachers, smugglers and traders". Springer. 173. doi: [10.1007/978-3-319-42129-2](https://doi.org/10.1007/978-3-319-42129-2)
- Van Uhm, D. P., & Moreto, W. D. (2018). "Corruption within the illegal wildlife trade: A symbiotic and antithetical enterprise". *The British Journal of Criminology*, 58(4), 864-885. doi: [10.1093/bjc/azx032](https://doi.org/10.1093/bjc/azx032)
- Verissimo, D., & Wan, A. K. (2019). "Characterizing efforts to reduce consumer demand for wildlife products". *Conservation Biology*, 33(3), 623-633. doi: [10.1111/cobi.13227](https://doi.org/10.1111/cobi.13227)
- Vucetich, J. A., Bruskotter, J. T., & Nelson, M. P. (2015). "Evaluating whether nature's intrinsic value is an axiom of or anathema to conservation". *Conservation Biology*, 29(2), 321-332. doi: [10.1111/cobi.12464](https://doi.org/10.1111/cobi.12464)
- Wallach, A. D., Bekoff, M., Batavia, C., Nelson, M. P., & Ramp, D. (2018). "Summoning compassion to address the challenges of conservation". *Conservation Biology*, 32(6), 1255-1265. doi: [10.1111/cobi.13126](https://doi.org/10.1111/cobi.13126)
- Wandesforde-Smith, G. (2016). "Looking for law in all the wrong places? Dying elephants, evolving treaties, and empty threats". *Journal of International Wildlife Law & Policy*, 19(4), 365-381. doi: [10.1080/13880292.2016.1248701](https://doi.org/10.1080/13880292.2016.1248701)
- Wasser, S. K., Mailand, C., Booth, R., Mutayoba, B., Kisamo, E., Clark, B., & Stephens, M. (2007). "Using DNA to track the origin of the largest ivory seizure since the 1989 trade ban". *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(10), 4228-4233. doi: [10.1073/pnas.0609714104](https://doi.org/10.1073/pnas.0609714104)
- Watson, J. E., Dudley, N., Segan, D. B., & Hockings, M. (2014). "The performance and potential of protected areas". *Nature*, 515(7525), 67-73. doi: [10.1038/nature13947](https://doi.org/10.1038/nature13947)
- Williams, S. J., Jones, J. P. G., Annewandter, R., & Gibbons, J. M. (2014). "Cultivation can increase harvesting pressure on overexploited plant populations". *Ecological Applications*, 24(8), 2050-2062. doi: [10.1890/13-2264.1](https://doi.org/10.1890/13-2264.1)
- World Bank Group. (2016). "Analysis of international funding to tackle illegal wildlife trade". World Bank. World Bank Group. <http://hdl.handle.net/10986/25340> License: [CC BY 3.0 IGO](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/).
- World Bank Group. (2018). "Tools and Resources to Combat Illegal Wildlife Trade". World Bank. <http://documents.worldbank.org/curated/en>

- [/131671521451683536](#)
 Wyatt, T., Johnson, K., Hunter, L., George, R., & Gunter, R. (2018). "Corruption and wildlife trafficking: three case studies involving Asia". *Asian Journal of Criminology*, 13(1), 35-55. doi: [10.1007/s11417-017-9255-8](#)
- Young, O., Ostrom, E., Dietz, T., Dolsak, N., Stern, P. C., Stonich, S., & Weber, E. U. (2002). "The Drama of the Commons". Washington, DC: Nat. Acad. Press. 263-291. <https://psycnet.apa.org/record/2004-15858-000>

